

ВИДАТНІ ДОСЛІДНИКИ ІСТОРІЇ ДОНЕЧЧИНИ ТА ЛУГАНЩИНИ

УДК 930.23/929

Василь Пірко – дослідник по життю

НАДІЯ ТЕМІРОВА

(Донецький національний університет імені Василя Стуса)

У сучасному науковому просторі виділяється постать Василя Олексійовича Пірка, який опановував недосліджені раніше аспекти минулого України та Донбасу, зокрема. Проте його науковий доробок і внесок у поступ історичної науки залишається не оціненим. Постать і творчість В. Пірка малою мірою представлені в дослідницькому полі. Загальні біографічні дані та характеристика його діяльності містяться у довідковій літературі. Подана інформація занадто стисла, щоб сформуванню уявлення про цю людину та науковця. Тому метою даної статті є вивчення внеску В. Пірка у розвиток історичної науки. Для її досягнення розв'язуватимуться такі завдання: формування творчої біографії історика, показ його внеску у вивчення землеволодіння в Галичині, аналіз доробку по вивченню заселення території Донбасу.

Опрацювання біографічних та історіографічних матеріалів дозволило показати В. Пірка як дослідника та організатора історичної науки. Він протягом двадцяти років очолював кафедру в Донецькому національному університеті, навколо гуртувалися молоді дослідники, які за його підтримки здійснили власні професійні дослідження.

Протягом життя науковець брався за вивчення нагальних сюжетів історії, прагнучи заповнювати «білі плями» в історичному знанні. До таких відносилися становище галицького села у XVIII ст., колонізація Південної України в XVI–XVIII ст., заселення території сучасного Донбасу у ранньомодерну добу. Своєю професійною діяльністю професор В. Пірко сприяв розвитку історичної науки та формуванню громадянського суспільства.

Ключові слова: науковець, В. Пірко, історія, галицьке село, Степова Україна, Донбас, колонізація, козацтво.

Vasyl Pirko – researcher in life

NADIYA TEMIROVA

(Vasyl' Stus Donetsk National University)

In today's scientific space Vasyl Pirko, who studied previously unexplored aspects of the Ukraine and Donbass past, is outstanding figure. However, his scientific achievements and contribution to the progress of historical science are still underestimated. The person and works of V. Pirko are modestly represented in the academic field. General biographical data and characteristics of his academic activity appeared in the reference books mainly. The submitted information is too brief to form a whole picture of the man and the scientist. The purpose of this paper is to examine the contribution of V. Pirko to the development of historical science. To achieve the aim following tasks are set: formation of the creative biography of the historian, to reveal his contribution to the study of landed property in Galicia, to analyse the contribution to studies of the settlement of Donbass.

The used historiographical and biographical materials allowed us to show V. Pirko as a researcher and organizer of historical science. For twenty years, he had been heading the department, rallied around himself the young researchers who conducted his own professional researches.

Throughout his life he took up the study of topical aspects of history, tried delete the "white spots" in historical knowledge. The latter related to the state of Galician countryside in the XVIII century, colonization of south Ukraine in the XVI–XVIII centuries, settlement of Donbass in early modern days. With his professional activity professor V. Pirko contributed to the development of historical science and formation of civil society in Ukraine.

Keywords: scientist, V. Pirko, history, Galician village, Prairie Ukraine, Donbass, colonization, the Cossacks.

Історична наука – це ціла галерея особистостей, чие життя було просякнуте прагненням пізнати невольному історичну реальність. Як спалахи на цьому тлі вимальовуються постаті, без яких сучасне знання було б не таким повним, а, можливо, мало б інший формат. До знакових дослідників у сучасній українській науці відноситься Василь Пірко.

Постать і творчість В. Пірка скромно представлені в дослідницькому полі. Загальні біографічні дані та характеристика його діяльності містяться у довідковій літературі [1]. Аналіз поглядів історика на мігра-

ційні процеси у південно-східній Україні опрацьовані його ученицею Н. Стешенко [2]. Але подана інформація занадто стисла, щоб сформува-ти уявлення про цю людину та науковця, в якому дивовижно гармонійно поєдналися Захід і Схід України. Тому метою даної статті є вивчення внеску В. Пірка у розвиток історичної науки. Досягнення її спиратиметься на особисті враження автора статті, яка пропрацювала під керівництвом В. Пірка близько 20 років, та історіографічні джерела, серед яких важливе місце посідають праці нашого історика.

Василь Пірко народився 24 лютого 1935 р. в селі Волошинове Львівської області у сільській родині. Його життєвий шлях був непростим, але достатньо типовим для його покоління. 1942 р. розпочав навчання в школі, але припало воно на воєнні роки, тому перервалось, поновившись у 1944 р. По закінченні сільської семирічної школи здобував освіту у Самбірському педучилищі, потім вступив до Дрогобицького педінституту, який 1956 р. включили до Львівського держуніверситету. У студентські роки його зацікавила проблематика модерної доби в історії України. На основі опрацювання архівних матеріалів під керівництвом професора Д. Похилевича була написана дипломна робота на тему: «Самбірська економія у другій половині XVIII ст.».

Після завершення здобуття вищої освіти з відзнакою протягом чотирьох років працював учителем історії в школі-інтернаті у Старосамбірському районі. Василь Олексійович ці роки згадував з надзвичайною теплотою, адже інтереси молодого вчителя знайшли відгук в учнів. Разом вони ходили в походи, вивчали історію Самбірщини. Взимку 1963 р. надійшла пропозиція вступити до аспірантури Львівського державного університету. Кандидатська дисертація була пов'язана з помісним господарством Галичини. По закінченні аспірантури В. Пірко був направлений на роботу до Донецька, де на базі педагогічного інституту формувался державний університет, тому потрібні були кадри.

Василь Олексійович пройшов шлях від асистента до професора, у різні роки обіймав посади заступника декана історичного факультету, го-

лови навчально-методичної комісії факультету. 1970 р. захистив кандидатську дисертацію. Працював на кафедрі історії СРСР, а з 1973 р., протягом майже 49 років, його професійне життя було пов'язане з кафедрою історіографії, джерелознавства, археології та методики викладання історії Донецького національного університету, якою завідував понад 20 років.

Без перебільшення можна твердити, що основною складовою життя В. Пірка була наукова діяльність. Важливий поштовх до професійного дослідження вже в Донецьку дала робота над «Історією міст і сіл Української РСР». Коли в 1968 р. за завданням обкому КПУ було відібрано групу фахівців для підготовки до видання тому, присвяченого Донецькій області, виявилось, що її історія до кінця XVIII ст. майже не вивчена. Необхідність заповнення прогалини підштовхнуло до опрацювання віддаленого минулого Донецького краю. Багаторічна копітка робота в архівосховищах і бібліотеках Москви, Ленінграду, Києва, обласних центрів України дозволила зібрати потужний матеріал для статей, монографій, докторської дисертації. Докторська дисертація на тему «Освоєння Півдня України в XVI–XVIII ст.» була захищена у 1996 р. в Інституті української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського.

Творчий доробок В. Пірка становить близько трьохсот наукових, навчальних і публіцистичних праць, з яких 9 одноосібних монографій. Серед них варто виділити «Джерела до історії населених пунктів Донеччини (XVI–XVIII ст.)», «Заселення Донеччини XVI–XVIII ст.», «Соляні промисли Донеччини XVII–XVIII ст.».

«Заселення та господарське освоєння Степової України XVI–XVIII ст.» тощо. Василь Олексійович узяв участь у підготовці до публікації колективних праць з історії Донеччини: «История рабочих Донбасса», «История родного края», «Донеччина. Перехрестя цивілізацій», «Українське козацтво. Мала енциклопедія» та інших. В. Пірко став визнаним авторитетом у проблемі заселення та освоєння території Донбасу й Південної України.

Досконало володіючи темою, він виступав на наукових конференціях, по радіо, на телебаченні, сесіях міської ради з дискусійних аспектів регіональної історії. В. Пірко був членом редколегій кількох наукових видань, працював членом спеціалізованих вчених рад при історичному факультеті Донецького та Запорізького національних університетів.

Як викладач читав лекційні курси джерелознавства, спеціальних історичних дисциплін, політичної та історичної географії, методології історичного дослідження, спецкурси, керував курсовими, дипломними, магістерськими роботами, навчально-виробничими практиками. Будучи досвідченим викладачем, підготував та опублікував навчальні посібники для студентів «Русская палеогеография», «Северное Приазовье в XVII–XVIII вв.». У співавторстві зі своїми колегами та самостійно видав близько двох десятків методичних праць з вивчення історії Донбасу в школі, що впало у сприятливий ґрунт підвищеного інтересу до краєзнавчих проблем.

Досвід наукової діяльності він передав молодому поколінню. Під його керівництвом актуальну наукову проблематику опрацьовували студен-

ти, починаючи з 2–3 курсів і, як наслідок, готували в якості випускних робіт серйозні дослідження. Тому до аспірантури вступали молоді люди вже з певним дослідницьким підґрунтям. У результаті за підтримки професора Пірка захищені 14 кандидатських і докторська дисертації. З цих молодих науковців сформувалося коло однодумців, яке становить наукову школу В. Пірка з дослідження заселення Південної України.

З роками прийшло визнання. За сумлінне ставлення до професійної діяльності, активну науково-дослідницьку роботу він був удостоєний грамот Верховної Ради України та Президента України, Міністерства освіти і науки України, численних подяк місцевих органів влади та адміністрації університету. Тричі здобував звання Лауреата конкурсу «Книга Донбасу». Його нагороджено знаками «Отличник высшей школы СССР», «Відмінник освіти України», «За наукові досягнення», присуджено почесні звання «Почесний краєзнавець Донеччини», «Заслужений професор Донецького національного університету».

Життєвий шлях Василя Олексійовича Пірка яскраво демонструє відповідь на віковичне питання про сенс людського буття. Себе він присвятив служінню людям у їхніх запитах найвищого гатунку. Відштовхнувшись від досвіду своїх батьків і вчителів, він піднявся до вершин професійної та громадянської зрілості, підставивши плече молодому поколінню. Так забезпечується неперервність людського життя.

Головним досягненням В. Пірка, яке залишилося прийдешнім поколінням, є його науковий доробок, в якому домінуючими були два напря-

ми – аграрна історія Галичини та заселення Степової України, зокрема території сучасного Донбасу.

Путівку в наукове життя В. Пірку дав його керівник Л. Похилевич, яскравий представник львівської школи дослідників-аграріїв. З кінця 1950-х рр. з деяким полегшенням суспільно-політичної ситуації розширилася проблематика історичних досліджень. Зокрема розпочалося вивчення великого землеволодіння, що протягом кількох десятиліть було табуйовано. Тому молодому досліднику й було запропоновано зосередитися на панському маєтку Галичини, тим більше що це співпало зі студентськими уподобаннями. Для того часу то була новаторська тема. Через майже сорок років після успішного захисту дисертації Василь Олексійович видав монографію «Галицьке село наприкінці XVII – в першій половині XVIII ст.». На початку праці автор показав, що без дослідження стану володінь найбільш численної категорії землеволодінь дрібної та середньої шляхти неможливо дати узагальнюючої картини галицького села [3]. Цим і зумовлена важливість дослідження, яке не втрачає свого значення і нині.

В. Пірко показав, що на початку XVIII ст. в Перемишльській землі близько 30 % поселень належали польським королям, 67 % – магнатам і шляхті, близько 3 % – духовенству. У другій половині XVII ст. прикарпатські села потерпали від військових дій і лише з початку XVIII ст. створилися сприятливіші умови для відновлення села. Шляхи його відбудови були різними і залежали від стану помістя, селянських господарств, наявності коштів для відбу-

дови, а також зв'язку господарств з ринком. У ході відбудови, в 30–40-х рр. XVIII ст. збільшилася кількість повнонадільних господарств, покращилось забезпечення їх робочою худобою, реманентом, особливо в тих селах, де відбудова велася через селянські господарства. В селах, де відбудова велася через фільварок, спостерігалось приєднання до фільварку порожніх селянських наділів і збільшення чисельності малоземельних і безземельних селянських господарств. Автор відзначив розширення посівів зернових, зокрема хлібних культур, підвищення урожайності, внаслідок чого зростала реалізація зерна не тільки на місцевих ринках, але й закордон. Все це дало автору підстави стверджувати, що в 30–40-х рр. XVIII ст. відбулися помітні зрушення в економіці галицького села, однак панівна фільварково-панщинна система господарства гальмувала проникнення в село товарно-грошових відносин і нових форм господарювання [4].

Починаючи з 1970-х рр. у науковій творчості В. Пірка вимальовується новий напрям – дослідження процесу заселення Донбасу та Південної України загалом. Поштовою послужила робота над томом, присвяченим Донецькій області загальноукраїнського проекту «Історія міст і сіл Української РСР». У цій ділянці Василь Олексійович виступив новатором, яким і залишався протягом наступних сорока років. Вивчення «початкової» історії Донбасу за радянської доби вимагало не лише наукової кваліфікації, а й громадянської мужності, адже висновки, які виникали в процесі вивчення джерел, ішли в роз-

різ з тогочасними ідеологемами. Сприятливіша для дослідження ситуація склалася в 1990-ті рр.

У цілому ряді праць В. Пірко показав, що внаслідок монголо-татарської навали Північне Приазов'я перетворилося на своєрідну санітарну зону між християнським і мусульманським світом. Здебільшого татари використовували її для полювання та випасу худоби, населення руських порубіжних князівств – для відхідницьких промислів. Литовські князі, зміцнюючи південні рубежі своєї держави, зводили в Подніпров'ї, на узбережжі Чорного моря, в Подніпров'ї укріплені замки, влаштовували в них гарнізони. Це сприяло переселенню до степової зони здебільшого української людності. Однак активізація Кримського ханства, регулярні напади татар на українські землі зумовили різке зменшення чисельності населення, через що за Північним Причорномор'ям закріпилася назва «Дике поле». Незважаючи на небезпеку, наступ польсько-литовських феодалів на українські землі та закріпачення селян спричинили масові втечі селян від панів на окраїни й поступове освоєння незаселених районів. Важливу роль в проникненні української людності в причорноморські степи відіграла Запорізька Січ. Збудована за дніпровськими порогами Січ з другої половини XVI ст. вона стала форпостом народної колонізації причорноморських степів.

Василь Олексійович привернув увагу до того, що після невдач у Визвольній війні та повернення польських феодалів на Волинь, Поділля й Правобережну Україну міграційні процеси в Україні посилювались, розпочався масовий перехід української

людності на Лівобережжя і в степову зону, завдяки чому активно освоювалося межиріччя Дніпра і Дону. Це дозволило царському урядові приступити до реалізації висунутих ще в 40-х рр. XVII ст. планів побудови в цьому районі укріплених поселень – форпостів російської урядової колонізації у східній частині запорозьких вольностей (Маяк, Соляний – Тор, Городок – у Подінців'ї, Богородицьк та Сергіївськ – у Подніпров'ї), що ще більше активізувало освоєння степової частини лівобережжя Дніпра. Однак, як зазначив науковець, репресії царських військ проти учасників повстання на чолі з К. Булавіним, розгром Старої Січі та перехід запорожців у межі Кримського ханства і, нарешті, перенесення кордонів Росії з узбережжя Азовського моря в межиріччя Орелі та Самари після невдач Петра I при Пруті призвели до скорочення чисельності його людності. Тільки з кінця 20-х – початку 30-х рр. XVIII ст. намітилося подальше заселення степів, обумовлене стихійним переходом на південь українців, організованим переселенням царським урядом державних селян, поверненням запорожців на старі місця, а також поселенням на півдні вихідців із сусідніх держав. Значний вплив на цей процес мало перенесення російсько-турецького кордону після війни 1735–1739 рр. на узбережжя Азовського моря.

В. Пірко привернув увагу до іноземної колонізації Півдня України, показавши, що з метою прискорення заселення краю та зміцнення своїх позицій у Причорномор'ї царський уряд вдався в 1750-х рр. до поселення тут іноземних військовослужбовців (сербів, хорватів, македонян, молдаван та ін.), а також росіян розкольні-

ків, що жили в Речі Посполитій та Туреччині. З іноземних військовослужбовців він вирішив сформувати два військовоземлеробські поселення (Нову Сербію та Слов'яносербію) і розмістити їх на флангах збудованої в 1731–1735 рр. Української лінії, щоб таким чином прикрити південні кордони та посилити тиск на Запоріжжя. Оскільки необхідної кількості іноземців для укомплектування 4 полків не набралось, царський уряд дозволив зачислити до них і місцевих жителів та переселенців з інших регіонів України і сусідніх держав.

Однак, як зазначає автор, масова урядова колонізація регіону розгорнулася тільки після ліквідації Запорізької Січі в 1775 р. Економічні та політичні зміни в регіоні протягом другої половини XVIII ст., спричинилися до змін у соціальній структурі місцевого населення. Помітно зросла чисельність міських жителів, у тому числі й купців. За чисельністю купців серед міст Півдня виділялися Єлизаветград, Кременчук, Бахмут, Новомиргород і Новоархангельськ. Найчисельнішою соціальною групою на півдні України наприкінці XVIII ст. був дрібний сільський виробник. Дослідник показує, що незважаючи на протекціоністську політику по відношенню до іноземних колоністів, у Південній Україні наприкінці XVIII ст. переважну більшість в етнічному відношенні становили українці – близько 74 % [5]. До найпомітніших етнічних груп він відніс росіян, молдаван і румун, греків, вірмен.

В. Пірко один із перших привернув увагу до освоєння природних ресурсів південної України. Найголовнішим з них була земля. За підрахунками В. Пірка, з понад 14,5 млн. десятин землі близько 60 % до кінця

XVIII ст. було відведено під рілля, що свідчить про значні досягнення населення в землеробстві. Важливу роль відігравало скотарство та переробка сільськогосподарської продукції. Велику роль в освоєнні природних ресурсів відіграли Торські і Бахмутські соляні промисли, що забезпечували не тільки Слобожанщину й частково Лівобережну Україну, але й південно-західні повіти Росії сіллю [6]. У монографії простежений зв'язок солеваріння з пошуками кам'яного вугілля, залізних руд, що поклало початок розвитку вугледобувної та металургійної промисловості нинішнього Донбасу.

Особливості заселення та господарського освоєння регіону позначалися на характері та функціях міст краю, які до початку 80-х рр. XVIII ст. в основному виступали як військово-адміністративні центри. Проте протягом другої половини XVIII ст. вони з військово-оборонних центрів переростали в осередки ремесла і торгівлі. Особливо це стосується таких новозаснованих міст, як Миколаїв, Херсон, Хаджибей – Одеси, які за короткий час перетворились на великі промислові та торговельні центри регіону [7].

Спеціальну увагу Василь Олексійович приділив історії заселення Донеччини, причому на науковому рівні це було зроблено вперше. Зібрані та систематизовані факти дозволили автору виділити в цьому процесі з урахуванням характеру й результатів чотири періоди: XVI – перша половина XVII ст., друга половина XVII – початок XVIII ст., середина XVIII ст., остання чверть XVIII ст. [8]. На першому етапі основна роль у формуванні постійного місцевого населення належала українському та донсь-

кому козацтву, на другому народна стихійна колонізація доповнювалася державною, яка надалі перетворилася на визначальну, оскільки Північне Приазов'я відносилось до стратегічно важливих для Російської історії регіонів. В. Пірко дійшов висновку, що наприкінці XVIII ст. внаслідок міграцій як українського так і неукраїнського населення в регіоні були представлені понад 30 етносів, серед яких в останній чверті XVIII ст. українці склали понад 61 % загальної чисельності населення. За ними йшли росіяни (20,5 %), греки (7,3 %), вірмени (6,1 %), молдавани (2,5 %), а на решту припадало трохи більше 2 % населення краю [9].

Від історії заселення В. Пірко звернувся до проблеми часу заснування окремих міст Донеччини. У другій половині 1990-х рр. в середовищі донецьких науковців розгорнулася дискусія про час виникнення Донецька, Маріуполя, Артемівська (нині – Бахмут), Слов'янська. Науковець із самого початку зайняв принципову позицію – спиратися в аргументації винятково на історичні джерела [10]. У результаті опрацювання великого фактичного матеріалу В. Пірко дійшов таких висновків [11].

Він показав, що перше на правобережжі Дінця укріплене містечко – Маяцьке – було закладене лише влітку 1663 р. В ньому було поселено вихідців із Слобідської України. Під прикриттям Маяцького острога на Торі завели казенне солеваріння. Але оскільки острог, який знаходився біля 5 верст від соляних варниць, не міг бути надійним притулком для солеварів від нападів татар, то в 1676 р. вирішено було збудувати містечко Соляне (Тор, з 1784 р. – Слов'янськ) й поселити в ньому чер-

кас. В одному з інтерв'ю Василь Олексійович сказав: «Все це, на наш погляд, дає підстави стверджувати, що до побудови Соляного на Торі ніяких укріплених містечок не існувало» [12]. Наприкінці XVII ст. внаслідок погрому Маяцького та Тору уціліле населення перейшло на р. Бахмут. Нова місцевість була обрана з огляду на наявність високоякісних покладів солі. Протягом кількох років нове поселення не мало власної назви, а фігурувало як «новозаведений Тор на реке Бахмут». З кінця 1708 р., зі створенням Азовської губернії, Бахмут став центром однойменного повіту. Досліджуючи процес початкового містотворення на території Донеччини, В. Пірко дійшов принципового висновку: «Так, дійсно, останнім часом можна почути як з уст представників деяких політичних сил так і від місцевої влади висловлювання про заселення регіону, починаючи з XVI ст., переважно росіянами, однак, як свідчать уже наведені факти про формування населення Артемівська, Тору, Маріуполя, це не відповідає дійсності» [13].

Василь Олексійович був серед тих науковців, які наполягали на перегляді офіційної дати заснування м. Донецька – 1869 р. Численні публікації, виступи на наукових зібраннях, участь у радіо- та телепередачах посприяли формуванню громадської думки щодо визначення витоків Донецька від слободи Олександрівки, згадка про яку датується 1779 р., а не від Юзівки. У червні 2004 р. Донецька міськрада прийняла рішення про перегляд дати заснування міста. На засіданні в якості наукового експерта виступав В. Пірко. Проте подальші суспільні-політичні події завадили завершенню процедури оформлення

даного рішення, а Донецьк так і залишився з 1869 р. заснування, від Дж. Юза. Але цей досвід показує, що професійний історик, маючи доказову базу, здатен впливати на громадськість.

Василь Олексійович Пірко відноситься до науковців, які залишалися послідовними дослідниками обраної проблеми. Василь Олексійович Пірко довго працював пліч-о-пліч із Зоєю Григорівною Лихолобовою. Хоча вони спеціалізувалися у різних ділянках історії – Василь Олексійович в процесах колонізації українських земель XVI – XVIII ст., Зоя Григорівна – в історії радянської доби – їх об'єднувала захопленість історією та безкінечна порядність професійного історика.

РЕЗЮМЕ. Стаття посвячена личности ученого Василя Пирка, который изучал неисследованные ранее аспекты прошлого Украины и Донбасса, в частности. В. Пирко долгое время возглавлял кафедру в Донецком национальном университете, вокруг него объединялись молодые исследователи. Ученый сосредоточился на изучении положения галицкого села в XVIII в., а впоследствии –

колонизации Южной Украины в XVI–XVIII вв., заселении территории современного Донбасса в раннеמודерную эпоху. Своей профессиональной деятельностью профессор В. Пирко способствовал развитию исторической науки и формированию гражданского общества.

Ключевые слова: ученый, В. Пирко, история, галицкое село, Степная Украина, Донбасс, колонизация, казачество.

SUMMARY. The article is devoted to the individual of scientist Vasyl Pirko, who studied previously unexplored aspects of the past of Ukraine and the Donbass, in particular. V. Pirko long time headed the department at the Donetsk National University, brings together young researchers around him. Scientist has focused on the study of the situation of the Galician village in the XVIII century, and later – colonization of Southern Ukraine in XVI–XVIII centuries, settlement of the territory of modern Donbass in the early modern era. Professor V. Pirko contributed to the development of historical science and formation of civil society.

Keywords: scientist, V. Pirko, history, Galician village, Steppe Ukraine, Donbass, colonization, the Cossacks.

Примітки:

1. Титаренко Д. М. Короткий нарис наукової і громадської діяльності Пірка Василя Олексійовича / Д. М. Титаренко // В. О. Пірко. Біобібліографічний покажчик. – Донецьк: Донецьке відділення НТШ, 2005. – С. 3–6; Пірко В. О. // Дослідники історії Південної України: Бібліографічний довідник / упорядник: Ігор Лиман. – К., 2013. – Т. 1. – С. 280–283.

2. Стешенко Н. Міграції в Південно-Східній Україні (XVII–XVIII ст.) у науковій спадщині Василя Олексійовича Пірка / Н. Стешенко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: irbis-nbuv.gov.ua/cgi.../cgiirbis_64.exe?

3. Пірко В. О. Галицьке село наприкінці XVII – в першій половині XVIII ст. (історико-економічний

- нарис за матеріалами Перемишльської землі) / В. О. Пірко. – Донецьк: Східний видавничий дім, 2006. – 192 с.
4. Там само. – С. 152–153.
5. Пірко В. О. Заселення і господарське освоєння Степової України в XVI–XVIII ст. / В. О. Пірко. – Донецьк: Східний видавничий дім, 2004. – С. 183.
6. Пірко В. О. Соляні промисли Донеччини в XVII–XVIII ст. (Історико-економічний нарис і уривки з джерел) / В. О. Пірко, М. В. Литвиновська. – Донецьк: Східний видавничий дім, 2005. – 136 с.
7. Пірко В. О. Заселення і господарське освоєння Степової України в XVI–XVIII ст. – С. 182–184.
8. Пірко В. О. Заселення Донеччини у XVI–XVIII ст. (короткий історичний нарис і уривки з джерел). – Донецьк: Східний видавничий дім, 2003. – 180 с.
9. Там само. – С. 98–101.
10. Пірко В. О. З приводу дискусії про час заснування деяких міст Донеччини / В. О. Пірко // Історія України. Зб. ст. – К.: Наук. думка, 1999. – Т. 7; Пірко В. О. Найдавніші міста Донеччини (міфи і реальність) / В. О. Пірко // Схід. – 2004. – вересень. – С. 19–22; Пірко В. О. Міста Донеччини в XVII–XVIII ст. / В. О. Пірко // Нові сторінки в історії Донбасу. – Донецьк, 1998. – Кн. 6. – С. 5–20.
11. Пірко В. О. Заселення Донеччини у XVI–XVIII ст. (короткий історичний нарис і уривки з джерел). – Донецьк: Східний видавничий дім, 2003. – 180 с.
12. Почесний краєзнавець Донеччини (Інтерв'ю з приводу) / В. Білецький [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://litmisto.org.ua/?p=19912>
13. Там само.

УДК 94 (477): 929 Стуканов Є. М.

Стуканов Є. М. (1931–2012 рр.): життя, діяльність, творчість (до 85-ї річниці від дня народження)

ЮЛІЯ СТУКАНОВА

(Горлівський інститут іноземних мов ДВНЗ «ДДПУ»)

Суспільно-політичні реалії на Сході України стали причиною вимушеного переміщення вищих навчальних закладів Донецького регіону вглиб країни. Переміщені виші опинились у новому соціально-культурному просторі, відірваному від соціально-культурної реальності полишених міст. Вивчення історії і традицій вишу є запорукою збереження неповторного «обличчя» кожного переміщеного вишу.

У цьому контексті актуальною постає активізація вивчення історії кожного конкретного вишу, його традицій, наукових шкіл, внесок його науковців, педа-